

FIINȚA OMULUI

Următoarele cuvinte ale lui Goethe caracterizează corect punctul de plecare al uneia dintre căile care pot conduce la cunoașterea ființei omului: „De îndată ce omul devine conștient de obiectele din jurul său, el le observă raportându-le la sine însuși; și pe bună dreptate, pentru că întreaga sa soartă depinde de faptul că acestea îi plac sau îi displac, că îl atrag sau îi produc repulsie, că îi sunt utile sau îi dăunează. Acest mod foarte natural de a privi și de a judeca lucrurile pare tot atât de ușor pe cât este de necesar, și cu toate acestea omul este expus în această privință la mii de erori, care îl umplu de rușine și îi amărăsc viața. O muncă zilnică mult mai grea preiau cei a căror nevoie imperioasă de cunoaștere îi determină să se străduiască să observe obiectele din natură în ele însele și în relațiile reciproce dintre ele: căci ei pierd curând unitatea de măsură care îi ajută atunci când luau în considerare lucrurile raportate *la ei înșiși*. Le lipsește unitatea de măsură a plăcerii și neplăcerii, a atracției și a repulsiei, a utilului și a dăunării. Ei trebuie să se dezică cu totul de acestea, trebuie să caute și să cerceteze ca niște ființe indiferente și totodată divine ceea ce este și nu ceea ce convine. Astfel, pe botanistul adevărat nu trebuie să-l miște nici frumusețea, nici utilitatea plantei, el trebuie să cerceteze formarea ei și relația ei cu restul regnului vegetal; așa cum toate plantele sunt aduse în existență și luminate de Soare, tot astfel să le vadă și el, cu o privire liniștită și egală, să le cuprindă cu mintea și să preia unitatea de

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)	7
În legătură cu publicarea conferințelor lui Rudolf Steiner	11
Cuvânt înainte la noua ediție a acestei scrieri (1922)	13
Cuvânt înainte la ediția a noua (1918)	14
Cuvânt înainte la ediția a șasea (1914)	15
Cuvânt înainte la ediția a treia (1910)	17
Introducere	21
Ființa omului	27
I. Entitatea corporală a omului	30
II. Entitatea sufletească a omului	31
III. Entitatea spirituală a omului	32
IV. Corp, suflet și spirit	33
Reîncarnarea spiritului și destinul	54
Cele trei lumi	74
I. Lumea sufletului	74
II. Sufletul în lumea sufletelor după moarte	85
III. Țara spiritelor	95
IV. Spiritul în țara spiritelor după moarte	101
V. Lumea fizică și legătura ei cu țara sufletelor și cu cea a spiritelor	112
VI. Forma gândurilor și aura umană	121
Calea cunoașterii	131
Observații și completări	148
Notele editorului	159

măsură a acestei cunoașteri, datele evaluării, nu din sine, ci din ansamblul lucrurilor pe care le observă”.

Acest gând exprimat de Goethe îndreaptă atenția omului spre trei domenii. Primul îl constituie obiectele de la care îi parvin continuu informații prin porțile simțurilor sale, pe care le pipăie, le miroase, le gustă, le aude și le vede. Al doilea este alcătuit din impresiile pe care ele le fac asupra lui și care îi produc plăcere sau neplăcere, dorință sau repulsie, simpatie sau antipatie, pe care le consideră utile sau dăunătoare. Al treilea domeniu îl reprezintă cunoștințele pe care le obține ca „ființă asemănătoare celor divine”; i se dezvăluie tainele acțiunii și existenței acestor lucruri.

În viața omului, aceste trei domenii se separă cu claritate. Datorită acestui fapt omul devine conștient că este întrețesut cu lumea printr-o modalitate triplă. Prima este ceva ce el găsește ca fiind preexistent, pe care-l ia ca un fapt dat. Prin a doua modalitate, el face din lume o problemă proprie, care are o anumită importanță pentru el. Cea de-a treia modalitate o privește ca pe un scop spre care trebuie să tindă continuu.

De ce îi apare omului lumea sub acest triplu aspect? O simplă observație ne poate lămuri: eu trec peste o pajiște plină de flori. Florile îmi fac cunoscute culorile lor prin intermediul ochilor. Acesta este un fapt pe care-l iau drept dat. Mă bucur de splendoarea culorilor. Fac astfel din acest fapt o problemă a mea. Eu leg prin sentimentele mele florile cu propria mea existență. Peste un an trec din nou prin aceeași pajiște. Aici găsesc alte flori. Acestea fac să se nască în mine o nouă bucurie. Bucuria de anul trecut îmi apare ca o amintire a mea. Ea este în mine; obiectul care a provocat-o nu mai există. Dar florile pe care le văd acum aparțin aceluiași specii ca și cele de anul trecut; ele au crescut potrivit aceluiași legi ca și acelea. Dacă am înțeles ce specii sunt și legile după care ele se dezvoltă, atunci le regăsesc în florile din acest an pe cele de anul trecut. Și poate voi reflecta: Florile de anul trecut au trecut; bucuria pe care mi-au pricinuit-o a rămas numai în amintirea mea. Ea se leagă numai de existența *mea*. Însă ceea ce am cunoscut anul trecut

despre aceste flori și recunosc în acest an, aceasta va rămâne atâta vreme cât vor crește astfel de flori. Aceste lucruri mi s-au revelat, dar nu depind de existența mea în același mod în care depinde bucuria mea. Sentimentele mele de bucurie rămân *în mine*; legile, *ființa* florilor rămân în lume, în afara mea.

În felul acesta, omul se leagă, într-o triplă modalitate, cu obiectele lumii. Să nu introducem la început nici un conținut în acest fapt, ci să-l luăm așa cum se prezintă. Din el rezultă că ființa omului este alcătuită din *trei părți*. Să le numim pentru moment prin cele trei cuvinte: *trup*, *suflet* și *spirit*. Cel ce leagă de aceste cuvinte păreri preconceptuate sau chiar ipoteze va înțelege în mod necesar greșit expunerile următoare. Prin *trup* înțelegem componenta prin care lucrurile lumii înconjurătoare i se revelează omului, ca în exemplul de mai sus florile pajiștii. Prin *suflet* ne referim la acea parte prin care el leagă lucrurile cu propria sa existență, simțind în legătură cu ele plăcere și nelăcere, dorință și aversiune, bucurie și suferință. *Spirit* numim ceea ce se revelează în el, atunci când, după expresia lui Goethe, el privește lucrurile „în mod asemănător cu o ființă divină”. În acest sens, omul este alcătuit din *trup*, *suflet* și *spirit*.

Prin trupul său omul se poate lega pentru moment cu lucrurile. Prin suflet el păstrează în sine impresiile pe care acestea le fac asupra sa, iar prin spiritul său i se revelează ceea ce lucrurile păstrează pentru ele însele. Numai când omul este observat sub acest triplu aspect se poate spera obținerea înțelegerii entității sale. Căci aceste trei părți îl arată înrudit din trei puncte de vedere cu restul lumii.

Prin corpul său el se înrudește cu obiectele, care se înfățișează din afara simțurilor sale. Substanțele lumii exterioare acționează în el. Și așa cum observă prin simțurile sale lucrurile lumii exterioare, tot astfel el își poate observa și existența corporală. Dar este imposibil să observe în același fel existența sufletească. Procesele trupesti pot fi concepute cu simțurile corporale. Dorința și aversiunea mea, plăcerea și neplăcerea mea, bucuria și suferința mea nu le pot observa nici eu și nici un altul prin simțurile corporale. Sufletescul este un domeniu inaccesibil privirii corporale. Existența

corporală a omului este evidentă oricăror ochi; sufletescul el îl poartă ca pe lumea sa în sine. Prin spirit însă lumea exterioară i se dezvăluie într-un mod superior. În interiorul său i se dezvăluie, de fapt, tainele lumii exterioare; în spirit însă el iese din sine și lasă lucrurile să vorbească despre ele însele, despre ceea ce are importanță nu pentru el, ci pentru *ele*. Omul privește spre cerul înstelat: încântarea pe care o trăiește sufletul său îi aparține; legile eterne ale stelelor pe care el le cuprinde în *spiritul* său nu-i aparțin lui, ci înseși stelelor.

Astfel, omul este cetățean a *trei lumi*. Prin *trupul* său el aparține lumii, pe care o și percepe cu ajutorul trupului său; prin *sufletul* său el își construiește propria sa lume; prin *spiritul* său i se revelează o lume care este mai presus de celelalte două.

Este evident că datorită diferențelor de esență dintre aceste trei lumi putem obține claritate în cunoașterea lor și a părților din om care le corespund numai prin trei feluri diferite de a le observa.

I. Entitatea corporală a omului

Învățăm să cunoaștem trupul omului prin simțurile corporale. Iar modul de observare nu poate fi altul decât cel prin care facem cunoștință cu alte lucruri ce pot fi percepute prin simțuri. Așa cum observăm mineralele, plantele, animalele, putem observa și omul. El este înrudit cu aceste trei forme ale existenței. Omul își alcătuieste corpul din substanțele naturii, exact ca și mineralele, el crește și se reproduce ca și plantele; ca și animalele, percepe lucrurile din jurul său și își formează în sine, pe baza impresiilor sale, trăiri interioare. Din această cauză putem atribui omului o existență minerală, o existență vegetală și o existență animală.

Diferențierea structurală dintre minerale, plante și animale corespunde celor trei forme ale existenței lor. Această structură, forma, este ceea ce noi percepem cu simțurile și care numai ea poate fi numită trup sau corp. Trupul omului se deosebește însă de cel animal. Oricine trebuie să admită această deosebire, oricum ar

gândi despre înrudirea omului cu animalele. Chiar și materialistul cel mai radical, care contestă orice element sufletesc, nu va putea evita să subscrie următorului pasaj, exprimat de Carus în al său *Organon al cunoașterii* naturii și a spiritului: „Încă mai rămâne o enigmă de nedezlegat pentru fiziolog și anatomist, structura cea mai fină, interioară a sistemului nervos, și anume aceea a creierului; dar un fapt pe deplin stabilit îl constituie acela al concentrării acestei formațiuni, care crește progresiv în seria animală și atinge în om un grad pe care nu-l găsim la nici o altă ființă; acest fapt este de cea mai mare importanță pentru evoluția spiritului omului, putem afirma că este chiar explicația suficientă. Acolo unde structura creierului nu s-a dezvoltat în mod corespunzător, acolo unde micimea și nedesăvârșirea acestuia este aparentă, ca la microcefal și la idiot, se înțelege de la sine că nu poate fi vorba de apariția cunoașterii și a ideilor proprii, cum nu poate fi vorba de reproducerea neamului omenesc prin oameni cu organe de reproducere deficiente. Dimpotrivă, o structură puternică și armonioasă a întregului om și a creierului în special, chiar dacă nu vor produce ele singure geniul, va oferi prima condiție indispensabilă pentru o cunoaștere superioară”.

Așa cum i se atribuie corpului uman cele trei forme ale existenței, cea minerală, cea vegetală și cea animală, trebuie să i se atribuie și o a patra, cea specifică omului. Prin forma sa de existență minerală, omul este înrudit cu tot ce este vizibil, prin cea vegetală, cu toate ființele care cresc și se reproduc, prin cea animală, cu toate ființele care își percep ambianța și își dezvoltă în baza impresiilor exterioare trăiri interioare; prin cea umană, el formează deja, în privința corpului, un regn în sine.

II. Entitatea sufletească a omului

Ca viață interioară *proprie*, entitatea sufletească a omului este deosebită de corporalitatea sa. Când ne îndreptăm atenția asupra